

Olga Krzyczkowska (1902-2000)

– wieloletnia wolontariuszka i hojny darczyńca Biblioteki Polskiej w Montrealu

Olga z Chodzickich Krzyczkowska urodziła się w 1902 r. w Dębicy. Maturę zdała w szkole Heleny Strażyńskiej w Krakowie. W 1924 r. rozpoczęła studia pedagogiczne, a następnie historyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim. Tam też uzyskała absolutorium. Kontynuowała naukę na Uniwersytecie Warszawskim, zakończoną w 1932 r. dyplomem magistra filozofii w zakresie historii. Pracę doktorską na temat: „Stosunki polsko-mołdawskie w latach 1452-1457” pisała pod kierunkiem prof. Oskara Haleckiego¹, kończąc ją dyplomem w 1938 r.

W 1929 r. wyszła za mąż we Francji za inżyniera Stanisława Krzyczkowskiego, współtwórcę rozwoju polskiego lotnictwa przed drugą wojną światową. W 1924 r. został on kierownikiem Wydziału Przygotowania Produkcji pierwszej polskiej fabryki „Samolot”, która powstała w podpoznańskiej Ławicy, następnie został pierwszym dyrektorem Polskich Zakładów Lotniczych w Mielcu, a w latach 1937-1939 dyrektorem technicznym LOTu.

W okresie międzywojennym Olga Krzyczkowska pasjonowała się fotografią, którą zajmowała się amatorsko, otrzymując nawet nagrody za swe prace. Uprawiała też sporty – tenis, wspinaczkę wysokogórską, narciarstwo. Wybuch wojny zastał ją we Lwowie, skąd przedostała się do Warszawy i tu spędziła lata okupacji. W jej końcowym okresie musiała się ukrywać poza Warszawą.

W latach czterdziestych Krzyczkowsky znaleźli się w Kanadzie i osiedlili się w Montrealu. Gdy w 1943 r. Wanda Stachiewicz² rozpoczęła organizować bibliotekę przy – powstałym również z jej inicjatywy – Polskim Instytucie Naukowym w Kanadzie, Olga Krzyczkowska znalazła się wśród pierwszej grupy wolontariuszek, które stanęły do pracy w nowej instytucji. Biblioteka Polska w Montrealu, od momentu swego powstania, działała tylko dzięki pracy ochotniczek. W arkana wiedzy bibliotekarskiej wprowadzała je Wanda Stachiewiczowa, która już w Kanadzie ukończyła szereg kursów bibliotekarskich. Wolontariuszki, najczęściej znajome i zaprzyjaźnione z nią panie z grona wojennych emigrantek, pracę w Bibliotece Polskiej uważały za swój patriotyczny obowiązek i traktowały jako swoistą formę udziału w toczącej się wojnie.

Olga Krzyczkowska nie miała na początku w Bibliotece, tak jak i pozostałe ochotniczki, stałych, określonych zadań. W miarę potrzeby wykonywała różne

¹ Oskar Halecki (1891-1973), historyk, mediewista, członek Polskiej Akademii Umiejętności, działacz emigracyjny. Jeden z najwybitniejszych intelektualistów polskiej emigracji. Druga wojna światowa zastała go w Szwajcarii, skąd przedostał się do Francji, następnie do Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych. W latach 1944-1961 kierował Katedrą Europy Wschodniej na Fordham University w Nowym Jorku. Był także wykładowcą uniwersytetów w Montrealu, Rzymie, Berkley. W 1942 r. był współtwórcą Polskiego Instytutu Naukowego w Nowym Jorku, a następnie jego dyrektorem i prezesem.

² Zob. artykuł s. 000.

prace. Szybko jednak znalazła swoją „specjalizację” i, jak sama pisze, mogła skoncentrować się na zdobywaniu dla Biblioteki książek z Polski³. Czyniła to nie tylko dzięki gronu zaprzyjaźnionych osób w kraju oraz członków rodziny zamieszkałych w Polsce, którzy kupowali na jej zamówienie ciekawe, a często trudno dostępne niskonakładowe pozycje. Sama pani Olga również osobiście przyjeżdżała do kraju, dokonywała zakupów, a w latach późniejszych prowadziła także wymianę z niektórymi bibliotekami krajowymi i przewoziła paczki z książkami do Kanady lub czyniły to zaprzyjaźnione z nią osoby. W tym okresie, szczególnie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX wieku, było to rzadkością. Dla Olgi Krzyczkowskiej czynnikiem umożliwiającym taką działalność było wysokie stanowisko jej męża Stanisława, aż do emerytury dyrektora technicznego IATA⁴.

Zakup książek bezpośrednio w Polsce, przez osoby prywatne, był dla Biblioteki Polskiej w Montrealu niezwykle opłacalny. Pomijano w ten sposób niekorzystne przeliczniki finansowe, które funkcjonowały w transakcjach dokonywanych na przykład przez *Ars Polonę*. Olga Krzyczkowska wysyłała (lub przywoziła) pieniądze do kraju, a osoby uczestniczące w „procederze” zakupu książek dla montrealskiej biblioteki, płaciły za nie złotówkami, po bardziej korzystnej wymianie. Dla Biblioteki było to niezwykle opłacalne rozwiązanie, gdyż cena jednej wartościowej książki wynosiła wtedy od 50 centów do jednego dolara. W ten sposób Biblioteka Polska mogła nabywać książki, których zakup drogą oficjalną byłby niemożliwy ze względu na ograniczony budżet instytucji.

Olga Krzyczkowska gromadziła dla Biblioteki nie tylko publikacje polskie i polskojęzyczne. Dbała o to, by do czytelników trafiały wydawnictwa różnojęzyczne o Polsce z wszystkich dziedzin: historii, polityki, gospodarki, kultury, sztuki, nauki itp. Wyszukiwała i gromadziła artykuły i materiały informacyjne dotyczące spraw polskich z prasy oraz wydawnictw, głównie angielskich. Zarówno jej, jak i Wandzie Stachiewiczowej, zależało na tym, by środowisko użytkowników Biblioteki, w przewadze studentów i pracowników naukowych Uniwersytetu McGill, miało dostęp do informacji i źródeł o Polsce.

Olga Krzyczkowska pracowała w Bibliotece jako wolontariuszka trzydzieści pięć lat. Obecna wiceprezes Zarządu Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie i kustosz Biblioteki Polskiej, od 1984 r. noszącej imię Wandy Stachiewicz, pisała o „niezwykłym wkładzie w rozwój tej instytucji dr Olgi Krzyczkowskiej”⁵. Pani Olga mogła sobie zapewne pozwolić na tak długą społeczną działalność dzięki

³ Małecki Zbigniew: *Dr Olga Krzyczkowska – pierwsza wolontariuszka Biblioteki Polskiej w Montrealu*. „Biuletyn Jubileuszowy. Polski Instytut Naukowy w Kanadzie i Biblioteka Polska im. Wandy Stachiewicz” [Montreal] 1993, s. 159.

⁴ Międzynarodowe Zrzeszenie Przewoźników Powietrznych (International Air Transport Association) z siedzibą w Montrealu i Genewie.

⁵ Pappius Hanna M.: *Biblioteka Polska w Montrealu – 60 lat w służbie kulturze polskiej w Kanadzie*. W: *Materiały XXVI Sesji Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie, 9-12 września 2004 roku*. Kraków 2004, s. 66.

zabezpieczeniu finansowemu, jakie dawało wysokie stanowisko jej męża. On też zresztą udzielał się w organizacjach polonijnych, był jednym z członków-założycieli Stowarzyszenia Inżynierów Polskich w Kanadzie⁶. Pani Olga zaś, uczestniczyła w licznych imprezach kulturalnych organizowanych przez środowisko polonijne dla społeczności kanadyjskiej. Jedno z takich wydarzeń opisuje Maria Ana Jarochowska-de Kosko: „Jedna z oryginalniejszych imprez kulturalnych została przygotowana przy wsparciu KPK⁷ w maju 1954 roku z okazji rocznicy Konstytucji 3 Maja. W oknie wystawowym wielkiego magazynu handlowego Eaton’ artyści polscy Jastrzembski, Ramza, Romerowa i Olga Krzyczkowska zorganizowali ekspozycję, na której znalazły się plansze architektoniczne Stanisława Noakowskiego i pejzaże Leona Wyczółkowskiego. Przez tydzień fragmenty krajobrazów przedwojennej Polski i jej życia zdobiły ulicę Ste-Catherine⁸ w Montrealu”⁹.

Praca w Bibliotece Polskiej i stałe kontakty ze środowiskiem polskich uczonych i ludzi kultury, którzy znaleźli się w kręgu twórców Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie oraz z wykładowcami francuskojęzycznego Université de Montreal, jak również angielskojęzycznego McGill University, pozwoliły pani Oldze ponownie nawiązać kontakty z profesorem Oskarem Haleckim, który był promotorem jej pracy doktorskiej na Uniwersytecie Warszawskim. Teraz, na emigracji, należał do czołowych postaci polskiego życia naukowego, zarówno w Stanach Zjednoczonych, jak i w Kanadzie.

Olga Krzyczkowska opuściła ukochaną Bibliotekę w 1978 r. z powodu przeprowadzki swej rodziny do Toronto. W „prezencie pożegnalnym” przekazała na rzecz Funduszu Biblioteki Polskiej kwotę 10 000 CAD¹⁰. Jej wkład finansowy nosi teraz nazwę Funduszu im. Olgi Krzyczkowskiej, a procenty z tej darowizny, zgodnie z życzeniem fundatorki, „mogą być użyte wyłącznie na cele związane z działalnością Biblioteki i zatwierdzone przez Zarząd”¹¹. Nawet po opuszczeniu Biblioteki, zaliczana do grona „Patronów Biblioteki Polskiej”, jeszcze przez długie lata ofiarowywała corocznie mniejsze kwoty na rzecz instytucji (przeważnie 500 CAD), a także na konkretne cele, na przykład „zamiast kwiatów dla uczczenia pamięci Śp. Wandy Stachiewicz” – 500 CAD (wg sprawozdania za okres 1995-1996)¹². W uznaniu zasług, w szczególności za wkład w rozwój Biblioteki Polskiej w Montrealu, Olga Krzyczkowska została uhonorowana w 1977 r., przez ówczesnego prezydenta RP na Uchodźstwie,

⁶ „The New Link” 2011, nr 1, s. 4 [biuletyn Stowarzyszenia].

⁷ Kongres Polonii Kanadyjskiej.

⁸ Jedna z głównych ulic handlowych miasta [przyp. red.].

⁹ Jarochowska-de Kosko Maria Anna: *Diaspora. Narodziny polskiej imigracji do Kanady w latach 1940-1960*. White Rock 2011, s. 239.

¹⁰ CAD – Canadian Dollar.

¹¹ Małecki Zbigniew: *Dr Olga Krzyczkowska...*, s. 159.

¹² Na ten sam cel 100 CAD przekazał Zbigniew Brzeziński, a Konsulat RP w Montrealu kwotę 20 CAD (słownie: dwadzieścia CAD!).

Zmarła w Toronto 25 marca 2000 r. w wieku 98 lat. Jej pożegnanie dla rodziny i przyjaciół odbyło się 31 marca w Toronto. W nekrologu, który ukazał się w montrealskiej „The Gazette”, rodzina prosiła by uczestnicy tej uroczystości, zamiast kwiatów, składali datki na rzecz Polskiego Instytutu Naukowego w Montrealu. Olga Krzyczkowska pochowana została na warszawskich Powązkach obok swego męża Stanisława.

Hanna Łaskarzewska

Wybrane materiały biograficzne

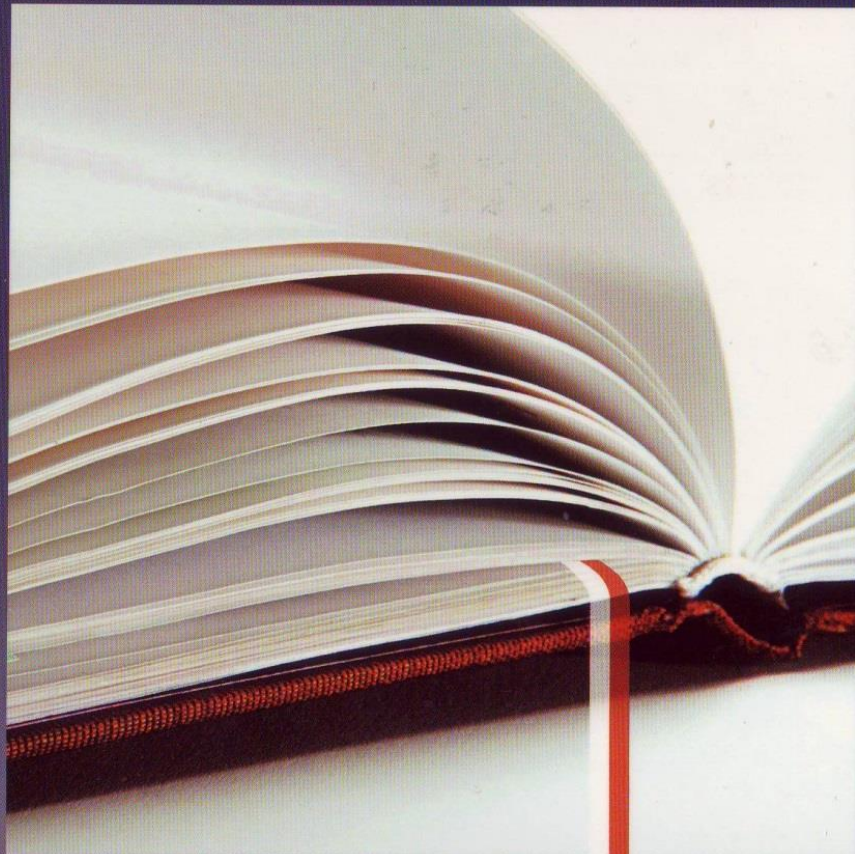
- Jarochowska Maria Anna: *Poza gniazdem. Wizerunki emigrantki polskiej w Kanadzie w XX wieku*. Montréal 2006, s. 109-110, 285.
- Małecki Zbigniew: *Dr Olga Krzyczkowska – pierwsza wolontariuszka Biblioteki Polskiej w Montrealu*. „Biuletyn Jubileuszowy. Polski Instytut Naukowy w Kanadzie i Biblioteka Polska im. Wandy Stachewicz” [Montreal] 1993, s. 159.
- Milewski Sław: *25 lat działalności Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie 1979-2004*. Warszawa 2006, s. 112.
- Pappius Hanna M.: *Biblioteka Polska w Montrealu – 60 lat w służbie kulturze polskiej w Kanadzie*. W: *Materiały XXVI Sesji Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie, 9-12 września 2004 roku*. Kraków 2004, s. 66.
- Władysiuk Stefan: *Biblioteka Polska im. Wandy Stachewicz przy Uniwersytecie McGill w Montrealu i jej działalność*.
- <http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat17/wladysiuk.php> [dostęp 14.10.2013].

Olga Krzyczkowska (1902-2000) – many-years’ volunteer worker and generous benefactor of the Polish Library in Montreal

Summary

She studied pedagogy at the Jagiellonian University and history at the University of Warsaw. She wrote a Ph. D. in history under the direction of Professor Oskar Halecki. She spent the Nazi occupation years in Warsaw. In 1946 she came to Canada and settled down in Montreal. For 35 years she worked in the Polish Library in Montreal as a volunteer librarian. She started a broad action of collecting *polonica* from various sources, i. e. through purchases in Poland she acquired many valuable items for the Library. She also searched for and acquired documentation related to Polish matters. She was also one of the Library’s very generous benefactors. She donated 10, 000 USD for the fund named after her.

BIBLIOTEKARZE POLSCY
WE WSPOMNIENIACH WSPÓŁCZESNYCH 13

Kustosze księgozbiorów polskich za granicą

STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH